

УДК : 304.44:355.01(477.44)"202"

МОСКВІЧОВА ЮЛІЯ,

кандидатка мистецтвознавства, доцентка
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського
м.Вінниця

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ ВІННИЧЧИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. У статті розглянуто особливості функціонування установ культури Вінниччини в умовах сьогодення. Здійснено аналіз традиційних та інноваційних напрямів діяльності окремих провідних культурних установ Вінницької області.

Ключова слова: культура, Вінниччина, воєнний стан.

Від початку повномасштабного російського вторгнення в Україну заклади культури Вінниччини не припиняли своєї роботи, змінивши її формат відповідно до умов реальності. Функціонування сфери культури в умовах воєнного стану ускладнено через різні обмеження та виклики. Режим роботи працівників було реорганізовано з огляду на безпекову ситуацію.

Сфера культури зазнала відтоку талантів, скорочення фінансування, зниження попиту. Водночас креативні індустрії мають шанс стати двигуном відновлення України після війни адже культура та креативні індустрії відіграють важливу роль у формуванні й зміцненні згуртованості громад, що сприяє взаєморозумінню, зміцненню відчуття спільності й національної ідентичності. Організація спільних заходів на основі культурних традицій сприяє зміцненню взаємин між членами громади, порозумінню між ними, обміну досвідом та взаємопідтримці. Частина підприємців продовжує працювати, експортуючи креативний продукт і підтримуючи економіку. Також спільнота не припиняє допомагати армії, організовувати безліч волонтерських ініціатив. На базі Центрів культури й дозволяя, інших клубних закладів Вінницької області функціонують понад 80 волонтерських центрів. Найбільше їх у клубних закладах Барської, Бершадської, Калинівської, Оратівської та Ямпільської територіальних громад.

Від початку широкомасштабного вторгнення російських військ в Україну змінився формат роботи обласних *театрально-видовищних закладів*. Театри одними з перших долучилися до волонтерського руху та стали центрами підняття морального духу для військовослужбовців, ВПО та інших мешканців області. За період 2022–2023 рр. Обласний академічний український музично-драматичний театр ім. М. Садовського презентував 151 виставу, з них 29 – дитячих. Було створено 3 нові та проведено 5 благодійних вистав. Колектив театру взяв участь у IX Міжнародному фестивалі «СХІД-ЗАХІД» у м. Кракові (Польща), благодійному концерті м. Паневежис (Литва), Всеукраїнському театральному фестивалі «Вересневі самоцвіти» (м. Кропивницький), провів обмінні гастролі з Хмельницьким академічним театром ім. М. Старицького, а також надав підтримку організаторам

*Особливості соціокультурного розвитку
Вінниччини в умовах воєнного стану*

Міжнародного театрального фестивалю «Мельпомена Таврії» (м. Херсон).

Обласний академічний театр ляльок здійснив показ 187 вистав, створив 4 нові театральні постановки, 80 вистав для дітей ВПО з міст Ірпінь, Бучі, Києва, Сум, Маріуполя, Харкова, Херсона та Чернігова. В умовах військового стану відбувся XIII Міжнародний онлайн-фестиваль театрів ляльок «Подільська лялька» – 2023, що проводився з нагоди 85-річчя обласного театру ляльок. У фестивалі взяли участь 15 театральних колективів із Грузії, Ізраїлю, Литви, Туреччини та України.

У першому півріччі 2023 р. активізувалась робота в бібліотечних закладах області з написання проєктів. Вінницька міська ЦБС виграла проєкт «Підсилення пунктів Незламності» від благодійної організації «Благодійний фонд «Подільська Громада»» та Стипендіальну програму надзвичайної допомоги «Emergency Stipends» від Goethe-Institut Україна. Комунальний заклад «Публічна бібліотека» Вороновицької селищної ради виграв грант Міжнародного гуманітарного фонду «Руки друзів».

З початком гострої фази російсько-української війни проведено відповідну роботу щодо максимального убезпечення музейних колекцій області. Більшість музейних експозицій тимчасово демонтовано, фондів предмети упаковано з використанням пакувальних матеріалів та переміщено до фондосховищ. Від світової музейної спільноти на підтримку музеїв Вінниччини надходить гуманітарна допомога: пакувальний матеріал, генератори, ящики-контейнери, вогнегасники тощо. З метою збереження музейних цінностей та пам'яток української національної спадщини обласний краєзнавчий музей отримав матеріальну допомогу від Міжнародного альянсу для захисту спадщини в зонах конфлікту ALIPH, Швейцарія (International alliance for the protection of heritage in conflict areas, ALIPH) та Комітету Допомоги Музеям України, Польща (Komitet Pomocy Muzeom Ukrainy). Налагоджено співпрацю обласного краєзнавчого музею з Національним музеєм в м. Кельце (Muzeum Narodowe w Kielcach) та Українським музеєм в Нью-Йорку (The Ukrainian Museum in New York City) щодо подальшої співпраці музейних закладів та

збереження музейних фондів.

З метою розвитку партнерських стосунків між культурними інституціями України, Польщі та Австрії у напрямі декоративно-ужиткового мистецтва *Вінницький обласний художній музей* виступає партнером виставки «Eternity», що об'єднує творчі роботи здобувачів ювелірної майстерні Київського університету ім. Б. Грінченка, учасників Міжнародного молодіжного емальєрного пленеру у м. Криниця-Здруй (Польща). Спільно з Київською обласною організацією Національної спілки художників України та Pinelo Art Gallery, Туреччина, реалізовано міжнародний мистецький проєкт «MIRROR». Презентовано твори сорока художників з України, Туреччини, США, Іспанії, Данії та Швейцарії (живопис, графіка, фото, колажі, відеоінсталяції, макети), створені протягом 2022 р.

У червні 2023 р. працівники музейної сфери взяли участь у стажуванні французьких музейних інституцій «Виклики збереження та підвищення престижності української спадщини: виклик для реконструкції», серед 14 інших українських музейників. Заходи відбулися за сприяння Міністерства культури Франції, Міністерства культури та інформаційної політики України, Французького інституту в Україні (Institut français d'Ukraine).

Серед інноваційних напрямів роботи Вінницького обласного краєзнавчого музею – вдосконалення експозицій з використанням QR-кодів, що дають змогу отримати широку інформацію про деякі представлені експонати людям з вадами слуху. Працівниками музею розроблено цікаві екскурсії у супроводі чат-бота «Вінниця CENTUM», телефонний бот, який можна встановити на мобільному телефоні й прослухати інформацію про архітектурні пам'ятки Вінниці. У Вінниці на 13 історичних будівлях встановили туристичні таблички, які розповідають про об'єкти, вони оснащені QR-кодом, NFC-чіпом, просканувавши які, можна дізнатися інформацію про об'єкт. Текст на табличках двома мовами – українською та англійською, продубльований шрифтом Брайля.

Протягом 2022 р. управління культури та креативних індустрій Вінницької ОВА провело низку культурно-мистецьких

*Особливості соціокультурного розвитку
Вінниччини в умовах воєнного стану*

проектів та заходів до знаменних і пам'ятних дат, державних свят, а також патріотичні заходи для внутрішньо переміщених осіб. Зокрема, це мистецький проєкт «United orchestra Vinnytsia/Mariupol», симпозіум народного малярства «Мальована хата»; до 145-річчя від дня народження видатного земляка, композитора М.Д. Леонтовича, проведено мистецькі проєкти

«Хорові асамблеї Леонтовича», «Співає Поділля Леонтовича» тощо. Вінницька обласна філармонія та Подільський камерний хор «Леонтович-капела» стали учасниками Міжнародного проєкту

«Мистецтво проти війни» (м. Кишинів, Молдова та м. Сібіу, Румунія), взяли участь у міжнародних онлайн-проєктах і фестивалях: «World Choir for Peace»; IV International Contest for Young Singers of Christmas Songs «REGULATION» (Латвія); «Коляда на Майзлях» (м. Івано-Франківськ); II Всеукраїнському конкурсі хорових диригентів ім. Дмитра Загрецького. Симфонічний оркестр та солісти брали участь у Міжнародному фестивалі «Mariupol Classic» спільно з камерним оркестром «Ренесанс» Маріупольської філармонії. Колектив філармонії став учасником та співорганізатором Всеукраїнського мистецького проєкту «Хорові асамблеї Леонтовича».

Організація *фестивалів* і свят дозволяє людям об'єднатися навколо спільних традицій та розваг. Фестивалі забезпечують синергію креативних ініціатив, історії, культурних цінностей, звичаїв і традицій, мистецтв і творчості. Так, у змінах до Програми розвитку культури Вінницької області на 2023–2025 роки наявне додаткове фінансування на проведення Міжнародного фестивалю звичаєвої культури «Живий вогонь»; Обласного фестивалю народної творчості «Українське традиційне весілля»; Всеукраїнського пленеру скульпторів-каменотесів «Подільський оберіг»; Срасе-проєкту «Астрооблема»; Всеукраїнського фестивалю «Подільський оберіг»; Культурно-мистецького проєкту «Скіфська пектораль» тощо [1]. Разом це п'ятнадцять культурних проєктів і фестивалів, які стають платформою для обміну творчим досвідом, креативними ідеями. Водночас фестивалі спрямовані на задоволення потреб у самовираженні й самореалізації, культурне збагачення, формування культурно-креативного простору [2].

На Вінниччині створені та працюють нові *культурні простори*. В 2023 р. на базі Вінницького обласного центру культури відкрили креативний простір «Щедрик» (вул. Ботанічна, 15). Тут проводять різноманітні заходи й концерти, фестивалі та виставки, навчання та майстер-класи, презентують подільську кухню, проводять модні покази сучасних народних костюмів та прикрас. Для дітей розроблено містечко народних майстрів, майстер-класи з гончарства, традиційної вишивки Східного Поділля, рогозо- та лозоплетіння, а також можна випробувати себе у створенні ляльки-мотанки. Вінницький обласний центр культури «Щедрик» у межах кіномистецького проєкту «Національний тур «Кіно заради Перемоги!» (ініційованого Державним агентством України з питань кіно спільно з Асоціацією «Сприяння розвитку кінематографа в Україні – дивись українське!», Українською кіноакадемією, Благодійним фондом «МХП-Громаді», Асоціацією кінокомісій України) провів кінопокази художніх та документальних фільмів у територіальних громадах. Проведено XV фестиваль-конкурс аматорського кіно «КіноМетр». На фестиваль подано 13 робіт у чотирьох номінаціях.

Вартий уваги креативний простір молодіжного центру «Квадрат» (вул. Театральна, 15). Тут розташувались одна велика зала і один лекторій, студія звукозапису, лабораторія з 3D-принтерами та мистецька галерея. Також «Квадрат» має невеличку, але з дуже цінними екземплярами бібліотеку. Центр «Квадрат» є повністю інклюзивним. Для людей з інвалідністю, які пересуваються на кріслах колісних, встановлено спеціальний підйомник на сходах, а в самому приміщенні є пандуси. В середині «Квадрату» всі підлоги обладнані тактильними плитками. Велика зала розрахована на проведення заходів до 150 осіб і облаштована сучасним обладнанням: активним модулем лінійного масиву, сценічним монітором, радіосистемою, мультикором, проєктором, мікшерним пултом; тут можна проводити тренінги, майстер-класи, концерти, форуми, конференції, ігрові клуби, вистави. Студія звукозапису обладнана сучасними мікрофонами,

Особливості соціокультурного розвитку Вінниччини в умовах воєнного стану

барабанною установкою, бас-гітарним підсилювачем, підсилювачем для навушників та іншим обладнанням.

Культурний простір-студія ПІЧ (вул. Григорія Сковороди, 25) – це точка «збору», штаб, місце об'єднання активних діячів культурної сфери життя та створення унікального локального контенту, місце народження нових колаборацій, проєктів на перетині різних видів мистецтва. Тут є проєкторна зона для фільмів і презентацій, сценічний простір для музичних і поетичних виступів, моновистав тощо, стіни як експозиційні площі та багато іншого.

Новий арт-простір «Етно Чари», відкритий в 2023 р. (вул. Магістрацька, 52) – місце, що поєднало традиції минулого з сучасністю, тут представлено унікальні вироби з глини та стародавня подільська кераміка, проводяться зустрічі та майстер-класи для всіх охочих.

Під час воєнного стану реалізацію культурної політики у сфері *кінообслуговування* забезпечують 5 міських демонстраторів фільмів. Кінотеатри області проводять благодійні кіносеанси для внутрішньо переміщених осіб, осіб з інвалідністю та інших категорій малозабезпеченого населення та військових. Спільно з державними, громадськими організаціями проводяться благодійні сеанси для осіб з інвалідністю, дітей з багатодітних та малозабезпечених родин, військовослужбовців, ветеранів та членів їх сімей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Виклики і можливості розвитку сфери культури та соціальної згуртованості Вінницької області. Аналітичний звіт. URL: [https://decentralization.ua/uploads/library/file/939/Culture Social Cohesion Report Vinnytsia_pblast.pdf](https://decentralization.ua/uploads/library/file/939/Culture_Social_Cohesion_Report_Vinnytsia_pblast.pdf)
2. Москвічова Ю.О. Соціокультурна динаміка розвитку Вінниччини періоду незалежності України (1991–2014 рр.):

дис. ... канд. мистецтвознавства : 26.00.01 / ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Івано-Франківськ, 2015. 277 с.

3. Москвічова Ю.О. Установи культури та центри дозволя як складова в системі організації культурно-мистецького життя регіонів (на прикладі Вінниччини). Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук. зб.: наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 22. Рівне : РДГУ, 2016. С. 93–98.
-